

Tramwaj z okazji 100. rocznicy II powstania śląskiego

2020-08-25

W tym roku obchodzimy 100. rocznicę II powstania śląskiego, jednego z trzech zrywów ludności polskiej, których skutkiem było przyłączenie części Górnego Śląska do Polski. W ramach obchodów tego wydarzenia w Krakowie na tory wyjechał specjalny tramwaj.

Został on oklejony na zewnątrz grafikami z historycznymi treściami o powstaniach śląskich i drodze Śląska do odrodzonego, niepodległego państwa polskiego. Tramwaj kursuje na różnych trasach od czwartku, 20 sierpnia (dzień wybuchu II powstania śląskiego) do wtorku, 25 sierpnia (dzień zakończenia II powstania śląskiego).

W niedzielę, 23 sierpnia ten wyjątkowy wagon wyjechał na linię nr 24 (Bronowice Małe – Kurdwanów P+R). Tego dnia w godzinach od ok. 16.00 do ok. 18.00 podróżującym przejazd umilił zespół muzyczny Klaudiusza Jani. Dodatkowo każda osoba, która wsiadła do tego wyjątkowego tramwaju, otrzymała m.in. pamiątkowy bilet edukacyjny zawierający kalendarium powstań śląskich.

Kursy specjalnego tramwaju i obchody 100. rocznicy powstania śląskiego w Krakowie nie są przypadkiem. Gdy w 1920 roku z ramienia rządu RP utworzono Polski Komisariat Plebiscytowy z Wojciechem Korfantym (instytucja ta miała za zadanie przekonać Ślązaków do głosowania w plebiscycie zapowiedzianym na rok 1921) do Korfante go zaczęli zgłaszać się ludzie, którzy chcieli czynnie zaangażować się w akcję propagandową. Wielu z nich przybyło z Krakowa.

To właśnie Kraków był także propagatorem zbiórek i manifestacji patriotycznych na rzecz Górnego Śląska. Pieniądze zebrane podczas wieców były przekazywane na rzecz działalności Polskiego Komisariatu Plebiscytowego. Komisarz Korfanty utworzył także Dowództwo Ochrony Plebiscytu. Była to formacja wojskowa, w której zaangażowani byli oficerowie Wojska Polskiego. Jednym z nich był wywodzący się z Krakowa Michał Grażyński, późniejszy wojewoda śląski. To właśnie po konsultacjach z oficerami Dowództwa Ochrony Plebiscytu Wojciech Korfanty wyraził zgodę na rozpoczęcie II powstania śląskiego, które zakończyło się sukcesem. Bez wsparcia działaczy, żołnierzy oraz szeregowych powstańców ten pięciodniowy zryw nie odniósłby sukcesu, co mogłoby rzutować na dalsze losy Górnego Śląska.

Warto przypomnieć, że wybuch powstania poprzedziło wiele znaczących, ale i dramatycznych wydarzeń. Od stycznia 1920 roku na Górnym Śląsku zaczęły obowiązywać regulacje Traktatu Wersalskiego, a władzę objęła Międzysojusznicza Komisja Rządząca i Plebiscytowa na Górnym Śląsku. Oddziały alianckie, składające się w trakcie II powstania śląskiego z Francuzów i Włochów, zastąpiły stacjonujące dotychczas na tym terenie oddziały niemieckie. Pod skrzydłami wojsk sojuszniczych uaktywniły się polskie struktury organizacyjne. W Bytomiu rozpoczął działalność Polski Komisariat Plebiscytowy z Wojciechem Korfantym na czele. Siłę militarną stanowiła Polska Organizacja Wojskowa Górnego Śląska dowodzona przez Alfonsa Zgrzebnioka. Polska i Niemcy prowadziły przygotowania do plebiscytu oparte na szerokiej kampanii propagandowej. Oficjalnie bezstronna policja bezpieczeństwa

Sicherheitspolizei (Sipo) wspierała stronę niemiecką.

17 sierpnia 1920 roku, na wieści z frontu wojny polsko-bolszewickiej, w Katowicach doszło do zamieszek wywołanych przez Niemców. Pomagający rannym lekarz – Andrzej Mielęcki został zaatakowany przez niemieckie bojówki, a następnie wyciągnięty z ambulansu i wrzucony do rzeki Rawy. Śmierć tego zasłużonego działacza stała się jedną z przyczyn wybuchu II powstania śląskiego.

W reakcji na te wydarzenia 19 sierpnia 1920 roku Alfons Zgrzebniok wydał rozkaz podjęcia działań bojowych. Walki wybuchły jednocześnie w powiatach pszczyńskim, rybnickim, katowickim, lublinieckim, tarnogórskim, toszecko-gliwickim i zabrskim. Walczono także w rejonie linii Opole – Krasiejów – Dobrodzień oraz w okolicach Raciborza i Koźła. Powstańcy opanowali większość strategicznych terenów przemysłowych z wyjątkiem dużych miast, w których stacjonowały wojska alianckie oraz jednostki Sipo. Niemieckie garnizony Sipo zostały otoczone w koszarach, co uniemożliwiało jakiejkolwiek działania odwetowe. W tym czasie powstańcy rozbrajali i opróżniali składy niemieckiej broni i amunicji. Wojska francuskie, wchodzące w skład oddziałów alianckich, przychylnie odnosiły się do działań powstańczych, co miało ogromny wpływ na rezultat powstania. Widząc brak reakcji Komisji Międzysojuszniczej na interpelacje dotyczące sankcji wobec powstańców, strona niemiecka zgodziła się na warunki zawieszenia broni i likwidację skompromitowanej policji bezpieczeństwa Sipo. W jej miejsce powołano mieszaną, polsko-niemiecką policję plebiscytową Abstimmungspolizei (Apo). Podstawowy cel powstańców został osiągnięty, w związku z czym II powstanie śląskie zakończyło się 25 sierpnia 1920 roku.

Projekt obchodów 100. rocznicy II powstania śląskiego jest realizowany przez Muzeum Powstań Śląskich w Świętochłowicach.